

Experiences with the Norwegian HYMO classification system for rivers/lakes in Iceland

Svava Björk Þorláksdóttir & Eydís Salome Eiríksdóttir

Introduction

- 1. Development of methods to assess HYMO condition of rivers and lakes.**
- 2. Testing the methodology in two waterbodies affected by hydropower plant**
 - a) River WB.
 - b) Lake WB.
 - c) Further testing.
- 3. Summary.**

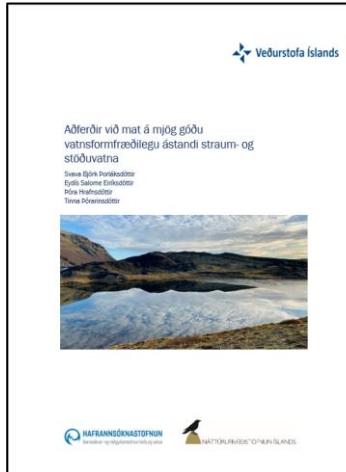
HYMO in Iceland

What has been done already?

- Norwegian methodology is the basis for the Icelandic method for analyzing HYMO in rivers and lakes.
- Published reports related to HYMO
 - First steps in the assessment of artificial- and HMWB – HYMO changes (2020).
 - HYMO quality elements in rivers and lakes (2021).
 - Methods for assessing high HYMO status in rivers and lakes (2023).
 - Guidance on determining the ecological potential of HMWB (2024).
 - ...and more reports and statements have been made on related topics

Vatnsformfræðilegir gæðaþættir straum- og stöðuvatna
Tillaga að gaða- og matsþáttum
Skýrsla til Umhverfisstofnunar
September 2021

HV 2024-22 / VI/2024-006 / NÍ-24005

HAF- OG VATNARANNSÓKNIR
MARINE AND FRESHWATER RESEARCH IN ICELAND

Aðferðir við ákvörðun á vistmegin mikil breytur vatnshlotum

Fjöla Rut Svaravarsdóttir, Eyðís Salome Eirkjardóttir,
Þóra Hrafnssdóttir og Svava Björk Þorlákssdóttir

HYMO in Rivers

		Mörk flokka						
Gæðapáttur	Ahrifápáttur	Matsþáttur	Mælikvarði á breytingar	Náttúrulegt	Lítill áhrif	Nokkur áhrif	Mikil áhrif	Mjög mikil áhrif
		Einkunnagjöf		5	4	3	2	1
Samfella ár	A	Varnargardar	Hversu stórr hluti árinnar? (%)	<10	10–30	30–65	65–80	>80
		Niðurgröftur árinnar***	Meðaldýpkun farvegarins sem án hefur grafið sig (m)	<0,5		0,5–1,0		>1,5
	B	Stiflur í farvegi	Barrierefekt (Sandlund o.fl., 2013)	<0,2	0,2–0,4	0,4–0,6	0,6–0,8	>0,8
		Uppskipting farvegar	Fragmenteringsgrad (Sandlund o.fl., 2013)	<0,5	0,5–0,65	0,65–0,8	0,8–0,83	>0,83
		Lónaáhrif	Hlutfall farvegar ofan stiflu undir áhrifum af stiflu	<10	10–30	30–50	50–80	>80
	C	Uppistöðuáhrif	Fjarlægð að fyrstu hindrun (km)	Engin hindrun	>50 km	10–50 km	2–10 km	<2 km
Vatnsbúskapur/Rennslisþættir		Mannvirki önnur en stiflur *	Hversu stórr hluti árinnar er undir áhrifum? (%)	<5	5–33	33–50	50–80	>80
	E	Svifaursbreytingar **	Hlutfallsleg minnun svifaurs	<10	10–25	25–50	50–80	>80
		Heildarrennsli	Breyting á heildarrennsli (%)	<15	15–30	30–50	50–95	>95
	D1	Lágrennsli sumar	7 daga lágrennsli jún–sept (miðað við óbreytt) (%)	<10	10–20	20–40	40–60	>60
		Lágrennsli vetur	7 daga lágrennsli nóv–mars (miðað við óbreytt) (%)	<5	5–10	10–30	30–50	>50
		Tíðni 1 árs flóða	Breyting á endurkomuhlutfalli	engin breyting	5–10 ár	sjaldnar en á 10 ára fresti		
D2		Tíðni 10 ára flóða	Breyting á endurkomuhlutfalli	ekki sjaldnar en á 15 ára fresti	15–30 ár	sjaldnar en á 30 ára fresti		
		Skammtíma rennslisbreytingar (peaking) *	Hlutföll á milli há- og lágrennslis	<1,5	1,5–3	3–5	5–10	>10
		Hraði rennslisbreytinga *	Lækkunarhraði (cm/klst.)	<5	5–13	13–20	20–30	>30

* Á aðeins við um bergvatnsár. ** Á aðeins við um jökulár. ***Mörk flokka eru tekin óbreytt úr Harby o.fl. (2018).

Tabell 1. Oppsummering av tema, indikatorer for endring og klassegrenser

Pávirkning	Tema	Indikator for endring	Klas	
			Naturlig	Litt endret
På langs av elva	Elvareal konnektivitet	Løpemeter elv påvirket	<5%	5–30%
	Erla jonsokring, forbygning	Løpemeter elv påvirket	<5%	5–33%
	Kantsonevegetasjon	Løpemeter elv med høyere vegetasjon	<10%	10–33%
På innsjøkjæring	Gjennomsnittlig senkning av elveløpet [m]		<0,5m	
På vannforekomsten	Barrierefekt innen vannforekomsten	Barrierefekt etter Sandlund et al.	<0,2	0,2–0,4
	Fragmenteringsgrad innen vannforekomsten	Fragmenteringsgrad etter Sandlund et al.	<0,5	0,5–0,65
	Oppstuvingseffekt innen vannforekomsten	Påvirket av oppstuvning fra barriérer	<10%	10–30%
På elveleiet	Fragmentering og barriérer oppstrøms	Reguleringsgrad	<20%	20–50%
	Tilførsler og fjerning av masser	Løpemeter elv påvirket	<5%	5–33%
	Strukturer i elveleiet	Løpemeter elv påvirket	<5%	5–33%
	Elveklasser fra miljødesign	Endring i forhold til forventning	Ingen klasser mangler	1–n
	Substrat og hulrom	Endring i skjuklasse	Ingen endring	
Total vannføring	Endring i total vannføring	<15%	15–30%	30–50%
La vannføring sommer	Minste ukemiddel vannføring jun–sep	<10%	10–20%	60–100%
La vannføring vinter	Minste ukemiddel vannføring nov–mar	<5%	5–10%	10–20%
Vannføring	Floinstørrelse årsflom	Endring av årsflommens gjentaksintervall	Ingen endring	5–10%
	Floinstørrelse 10-års flom	Endring i frekvens på ti-års flom uregulert	Ikke sjeldnere enn 15 år	
	Korttids vannføringssendring	Forholdstall mellom høy og lav vannføring	<1,5	1,5–3
	Hastighet på korttids endring i vannstand	Senkningshastighet målt i cm/time	<5	5–13
	Tørrlagt areal ved korttids endring i vannstand	Endring i vanndekket areal	<5%	5–10%

Harby et al. (2018; 2020, 2023)

HYMO in Lakes

Gæða-þáttur	Matspáttur	Mælikvarði	Mörk flokka				
			Mjög gott ástand	Gott ástand	Ekki viðunandi ástand	Slakt ástand	Lélegt ástand
	Einkunn		5	4	3	2	1
Vatnabúskapur	Árlegt innrennsli	Breyting á árlegu innrennsli miðað við óraskaðar aðstæður (%)	<5	5–20	20–50	50–90	>90
	Breytingar á vatnsstöðu	Munur á hæstu og lægstu stýrðu vatnsstöðu (HRWL - LRWL) (m)	<2	2–3	3–10	10–50	>50
	Heildar rúmmálsbreytingar	Hlutfallsleg breyting á rúmmáli vatns borið saman við náttúrulegar aðstæður (%)	<5	5–10	10–30	30–70	>70
	Viðstöðutími ¹	Hlutfallsleg breyting á viðstöðutíma vatns miðað við náttúrulegar aðstæður (%)	<5	5–20	20–50	50–100	>100
	Vatnsstöðubreytingar við hæstu vatnsstöðu	Hlutfallsleg breyting á hæstu vatnsstöðu gefin sem mismunur milli náttúrulegrar vatnsstöðu og raunverulegrar vatnsstöðu á viðkomandi degi (%)	<5	5–10	10–30	30–70	>70
	Vatnsstöðubreytingar við lægstu vatnsstöðu	Hlutfallsleg breyting lægstu vatnsstöðu gefin sem mismunur milli náttúrulegrar vatnsstöðu og raunverulegrar vatnsstöðu á viðkomandi viku (%)	<5	5–10	10–30	30–70	>70
	Formfræði ²	Flatarmál sem fer á þurr	Flatarmál sem fer á þurr miðað við lægstu og hæstu stöðu, mælt lárett (%)	<5	5–10	10–40	40–90
Samfelaði ³	Fjörusvæði sem fara á þurr (littoral zone)	Hlutfall fjörusvæðis sem verður fyrir áhrifum að vatnsstöðu/rennslisjörnum. Lárett mæling (%)	<5	5–10	10–40	40–90	>90
	Hindranir ofan til á vatnsviði sem lokast vegna manngerðra hindrana miðað við aðstæður án inngrípa (encroachment) (%)	Hlutfall svæða ofar í vatnsviði sem lokast vegna manngerðra hindrana miðað við aðstæður án inngrípa (encroachment) (%)	<5	5–10	10–50	50–90	>90
	Aukning á svifaur	Aukning á svifaur vegna tilfærslu jökuláa	Engin aukning	Gruggugu vatni veitt í minna gruggugt vatn	Gruggugu jökulvatni veitt í bergvatn		

Report

Outlining a hydromorphological classification system for lakes

Data availability, modelling tools and comparable assessment approaches

Author(s)
Tor Haakon Bakken, Larsart Hagen Schineller & Julie Charmanion (SINTEF)
Kari Alfbredsen & Åshen Gimsøy Adusa (NTNU)

SINTEF

20180706-Universitet

Report

Testing and evaluation of a HYMO classification system for lakes and reservoirs

Proposed new and modified hydromorphological (HYMO) classification system

Author(s)
Tor Haakon Bakken, Larsart Hagen Schineller & Julie Charmanion (SINTEF),
Jan-Erik Thune & Markus Lindholm (NIVA), Åge Bratrand (LUUZ/LHI)

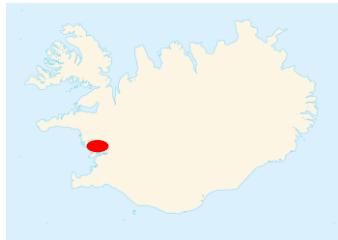

Bakken et. al., 2018, 2019

SINTEF Energy Research
Water Resources
2019-12-31

Testing the HYMO method

River Andakílsá and Lake Skorradalsvatn

- Both WB affected by hydroelectric power plant
 - Started in 1947.
 - 8 MW.
 - Originally designed to meet the electricity needs of surrounding communities.
 - Now mainly used when energy need is high.

Photo: <https://skessuhorn.is>

River Andakílsá and Lake Skorradalsvatn

Andakílsá

Andakílsá

Length: 9,5 km

Avg. annual discharge: $10,2 \text{ m}^3/\text{s}$

Skorradalsvatn

Length: 16 km

Mean depth: 22,5 m

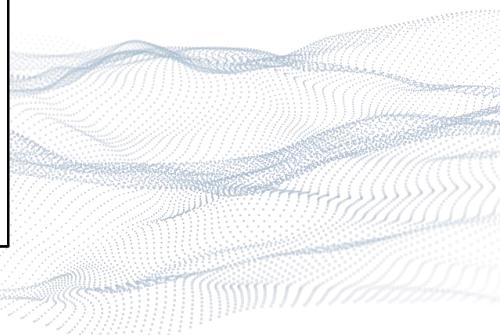
Max depth: 48 m

Dam height: 1,2 m

Testing - River HYMO classification

	A (along the river)	B (across/ barrier)	C (in the river)	D1 (hydrology)	D2 (hydrology - rapid changes)
$((A+B+C)/3 + D2)*1/2$	5	4,5	5	5	2
$((A+B+C)/3 + (D1+D2)/2)*1/2$	5	4,5	5	5	2
$(A+B+C+D)/4$	5	4,5	5	5	2
Parameter with lowest score (one out all out)	5	4,5	5	5	2
Quality element with lowest score (one out all out)	5	4,5	5	5	2

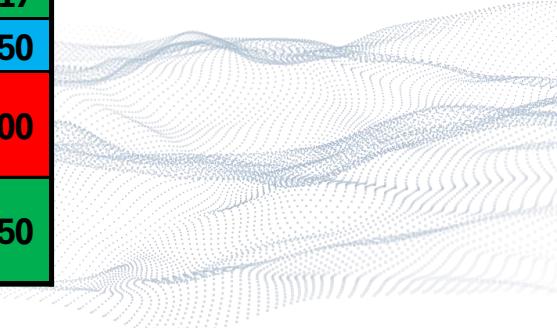
Litakvarði ástandsmats	Einkunn	Ástand
5,00 – 4,21	Mjög gott ástand	
4,20 – 3,41	Gott ástand	
3,40 – 2,61	Ekki viðunandi ástand	
2,60 – 1,81	Slakt ástand	
1,80 – 1,00	Lélegt ástand	

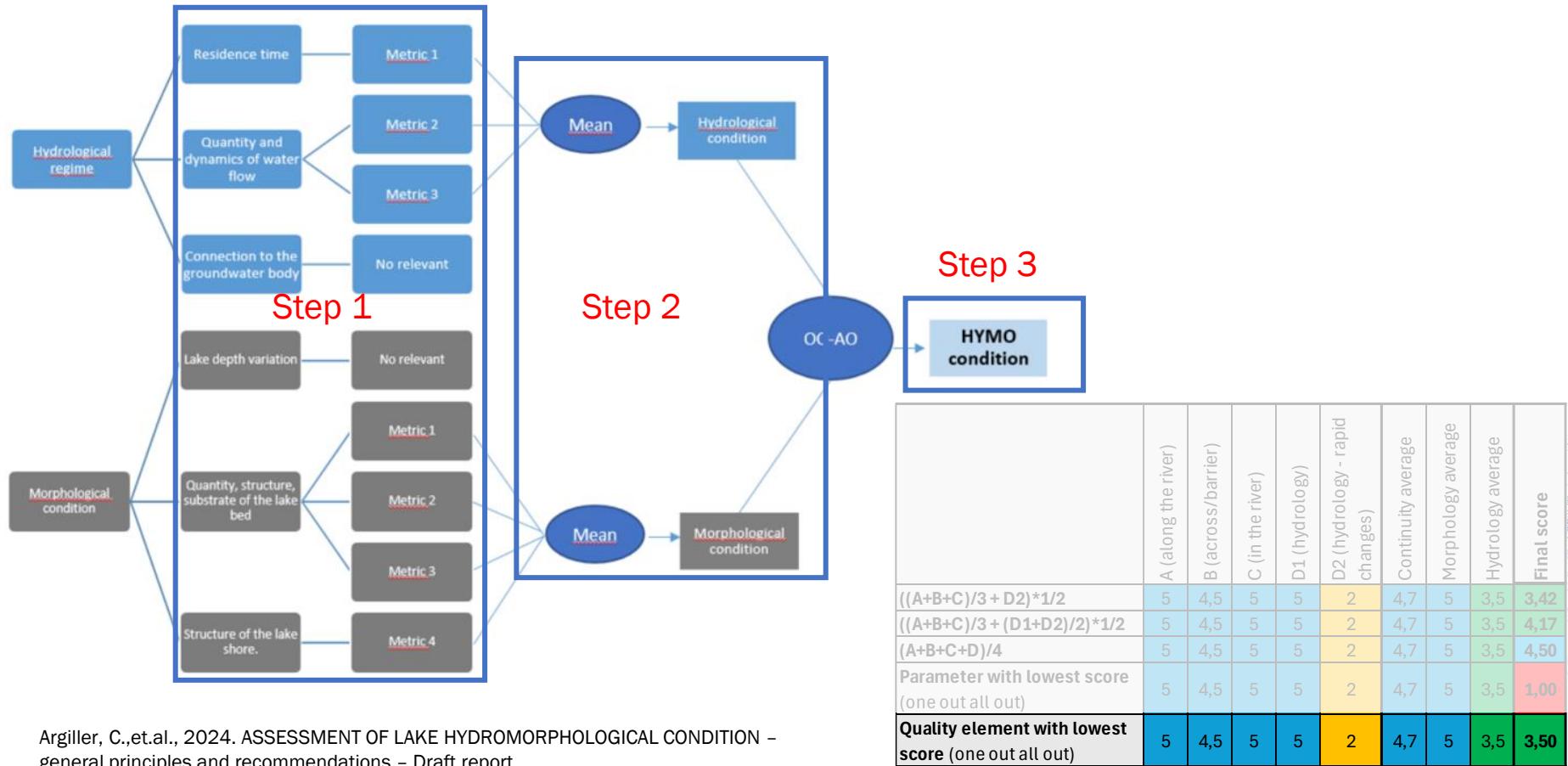
Testing - River HYMO classification

	A (along the river)	B (across/barrier)	C (in the river)	D1 (hydrology)	D2 (hydrology - rapid changes)	Continuity average	Morphology average	Hydrology average	Final score
$((A+B+C)/3 + D2)*1/2$	5	4,5	5	5	2	4,7	5	3,5	3,42
$((A+B+C)/3 + (D1+D2)/2)*1/2$	5	4,5	5	5	2	4,7	5	3,5	4,17
$(A+B+C+D)/4$	5	4,5	5	5	2	4,7	5	3,5	4,50
Parameter with lowest score (one out all out)	5	4,5	5	5	2	4,7	5	3,5	1,00
Quality element with lowest score (one out all out)	5	4,5	5	5	2	4,7	5	3,5	3,50

Litakvarði ástandsmats	Einkunn	Ástand
5,00 – 4,21	Mjög gott ástand	
4,20 – 3,41	Gott ástand	
3,40 – 2,61	Ekki viðunandi ástand	
2,60 – 1,81	Slakt ástand	
1,80 – 1,00	Lélegt ástand	

Testing – River HYMO classification

Testing – Skorradalsvatn HYMO classification

The number of parameters behind each category/quality element is different (5 for hydrology, 2 for morphology)

Differences between suggested method and other calculations where parameters have equal weight are similar = Good status

Results for HYMO-condition are in line with biological condition

	Hydrology average	Morphology average	Final
$H*0,75 + M*0,25$	4,4	3	4,05
$(H+M)/2$ (equal weight)	4,4	3	3,7
All parameters (equal weight)	4,4	3	4
Parameter with lowest score (one out all out)	4,4	3	3
Quality element with lowest score (one out all out)	4,4	3	3

Further testing of the HYMO methods

River- and lake WB tested

Overall results indicate that the method captures, in most cases, all major changes that HYMO conditions have been exposed to

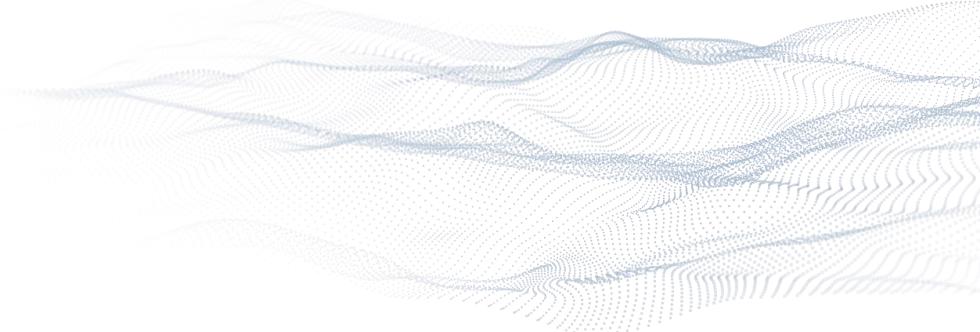
BUT...because of limitation in number of quality elements and parameters used the results might not be as accurate as it could be.

For lakes: Score changed when number of quality elements was increased from two to three in modified water bodies, but those that were natural did not change

Vatnshlot	Vatnshlotanr.	Einkunn							Litakvarði ástandsmats
		A. Langsnið	B. Þversnið	C. Í farvegi	D1. Rennslis-hættir	E. Svifaur	Heildar-einkunn		
Þjórsá 1	103-662-R	5,0	4,25	4,0	4,8	2,0	4,31		
Einkunn									
Þjórsá	Vatnshlot	Vatnshlotanr.	A. Vatnsbúskapur	B.* Formfræði	C.** Samfella	Heildar-einkunn	Litakvarði ástandsmats		
Jökulsá Fljótsd.	Lagarfljót	102-1857-L	3,67	5,00	3,00	3,50			
Jökulsá Fljótsd.	Pórísvatn	103-2162-L	2,83	2,50	3,00	2,88			
Jökulsá Fljótsd.	Pingvallavatn	104-2232-L	5,00	5,00	5,00	5,00			
Jökulsá Fljótsd.	Kelduárlón	102-2452-L	2,33	3,50	3,00	2,50			
Jökulsá Fljótsd.	Þiðriksvallavatn	101-1028-L	3,33	3,00	5,00	3,25			
Jökulsá Fljótsd.	Stífluvatn	101-1386-L	2,50	4,00	5,00	2,88			
Blanda	Haukadalsvatn	101-647-L	5,00	5,00	5,00	5,00			
Holtá	Mývatn	102-1448-L	5,00	5,00	5,00	5,00			
Eyjafjördur	Reyðarvatn	104-358-L	5,00	5,00	5,00	5,00			
Markarfljót	*Aðeins notað fyrir bergvötn.								
Tungufjót í Biskupstungum	103-833-R	5,0	4,0	5,0	5,0	*	4,83		

Summary

- Methods for assessing hydromorphological changes are based on Norwegian methods
- Parameters chosen to capture hydromorphological changes expected in Iceland
- Testing shows that these methods captures all major HYMO changes in rivers and lakes
- However, adding quality elements and appropriate parameters might increase accuracy in the classification

Thank You